

Υπόθεση Ahmut κατά Ολλανδίας¹

Οικογενειακή ενότητα – Πολλαπλή ιθαγένεια – Άδεια παραμονής ανήλικου παιδιού μετανάστη ο οποίος απέκτησε την ιθαγένεια του κράτους υποδοχής – Στα θέματα μετανάστευσης το άρθρο 8 δεν επιβάλλει στα κράτη γενική υποχρέωση να σέβονται την επιλογή των μεταναστών και να επιτρέψουν την οικογενειακή συνένωση στο έδαφός τους – Αποψη μειοψηφίας: όταν το ζήτημα της οικογενειακής συνένωσης αφορά μετανάστες που έχουν ήδη αφήσει την οικογένειά τους στην πατρίδα τους, το κράτος υποδοχής τους δεσμεύεται κατ' αρχήν να σεβαστεί το δικαίωμά τους να επιλέγουν τον καταλληλότερο τόπο για την ανάπτυξη της οικογενειακής ζωής.

Εφαρμοστέο δίκαιο

Άρθρο 8 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης «για την Προάσπισιν των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών»

Ν.Δ. 53/1974 (ΦΕΚ 256, τ. Α')

Πραγματικά περιστατικά : Ο προσφεύγων, S. Ahmut, πολίτης Μαρόκου και πατέρας πέντε παιδιών, των Hamid, Fouad, Chaouki Dayaf, Souad και Souffiane, που απέκτησε από το γάμο του με την F.A. με την οποία χώρισε το 1984, μετανάστευσε στην Ολλανδία το Σεπτέμβριο του 1986. Μετά την αναχώρηση από την πατρίδα του τα παιδιά του έμειναν στο Μαρόκο, στην Ταγγέρη, με τη μητέρα τους. Ένα μήνα μετά την άφιξή του στην Ολλανδία παντρεύτηκε με την κυρία K.A., ολλανδή πολίτη, που είχε ήδη τρία παιδιά από προηγούμενο γάμο. Από το γάμο με τον προσφεύγοντα δεν απέκτησαν παιδιά. Ο γιος του Hamid εισήλθε λάθρα στην Ολλανδία το 1987 και απελάθηκε το 1989 μετά την άρνηση των αρχών να του χορηγήσουν άδεια παραμονής. Έκτοτε ζει στο Μαρόκο όπου είναι έμπορος. Το Φεβρουάριο του 1990 ο προσφεύγων – εγκατεστημένος πλέον στο Ρότερνταμ όπου εργαζόταν ως έμπορος – απέκτησε την ολλανδική ιθαγένεια και το Δεκέμβριο της ίδιας χρονιάς χώρισε με την ολλανδή σύζυγό του. Τρεις μήνες αργότερα παντρεύτηκε στην Ολλανδία με την κυρία S.Y., πολίτη του Μαρόκου που ζούσε στη χώρα αυτή από το Δεκέμβριο του 1990. Στις 12.3.1991 οι αρχές της χορήγησαν άδεια παραμονής πλησίον του ολλανδού συζύγου της. Ο δεύτερος και τρίτος γιος του προσφεύγοντα από τον πρώτο γάμο, οι Fouad και Chaouki Dayaf εισήλθαν στην Ολλανδία το 1989 και το 1990 αντίστοιχα. Το Οκτώβριο του 1990 οι αρμόδιες αρχές τους χορήγησαν άδειες παραμονής ώστε να προετοιμαστούν για τις εξετάσεις εισαγωγής στο Τεχνικό Πανεπιστήμιο της Delft. Από το Σεπτέμβριο του 1986 (όταν ο προσφεύγων μετανάστευσε στην Ολλανδία) έως το Μάρτιο του 1990 ο ανήλικος γιος του Souffiane τον επισκέφθηκε στην Ολλανδία περίπου τέσσερις φορές και κάθε φορά διέμενε μαζί του για διάστημα ενός μηνός. Στις 26.3.1990 ο Souffiane έφθασε στην Ολλανδία συνοδευόμενος από τη αδερφή του Souad. Κανείς δεν είχε άδεια εισόδου στη χώρα (βίζα). Ο Souffiane γράφτηκε στο Δημοτικό Σχολείο του Ρότερνταμ, όπου παρακολούθησε μαθήματα μέχρι το Σεπτέμβριο του 1991, οπότε και επέστρεψε στο Μαρόκο.

Στις 3.5.1990 η Souad και ο S. Ahmut για τον ανήλικο Souffiane υπέβαλαν στην Υπηρεσία Αλλοδαπών του Ρότερνταμ αίτηση για χορήγηση άδειας παραμονής. Ισχυρίστηκαν ότι σκοπός της υποβολής της αίτησης ήταν η νομιμοποίηση της παραμονής τους στην Ολλανδία με τον πατέρα τους, ο οποίος στο μεταξύ είχε αποκτήσει την ολλανδική ιθαγένεια. Η Υπηρεσία Αλλοδαπών διαβίβασε αυθημερόν τις αιτήσεις τους στον Υφυπουργό Δικαιοσύνης προτείνοντας να απορριφθεί ως απαράδεκτη η αίτηση για χορήγηση άδειας παραμονής στον ανήλικο Souffiane επειδή από τα προσκομισθέντα έγγραφα δεν αποδεικνυόταν ο θάνατος της μητέρας του, ούτε το διαζύγιο των γονέων του ή η ανάθεση της επιμέλειάς του στον προσφεύγοντα και πατέρα του, S. Ahmut. Όσον αφορά την αίτηση παραμονής της Souad η Υπηρεσία Αλλοδαπών πρότεινε την κατ' ουσίαν απόρ-

¹Δημοσιευμένη στην [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2000](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή.

ριψή της επειδή η αιτούσα ήταν ενήλικη και θα μπορούσαν να τη φροντίζουν οι συγγενείς της που ζουν στο Μαρόκο. Στις 26 Ιουνίου 1990 ο Υφυπουργός Δικαιοσύνης απέρριψε με αιτιολογημένες αποφάσεις τις αιτήσεις για χορήγηση άδεια παραμονής: έκρινε ότι ο οικογενειακός δεσμός μεταξύ του S. Ahmut και των Souffiane και Souad έχει κλονιστεί πολλά χρόνια πριν, ότι ο S. Ahmut δεν απέδειξε την ηθική ή οικονομική υποχρέωσή του στα παιδιά του Souffiane και Souad και ότι δεν απεδείχθη η αδυναμία της γιαγιάς ή άλλων συγγενών να φροντίζουν τα παιδιά στο Μαρόκο. Υπογράμμισε επίσης ότι η απόφασή του δεν συνιστά παραβίαση το δικαιώματος των αιτούντων σε οικογενειακή ζωή, η οποία προστατεύεται από το άρθρο 8 της Σύμβασης: στο μέτρο που αυτή η οικογενειακή ζωή υπήρξε όταν ο προσφεύγων διέμενε στο Μαρόκο, η εφαρμογή περιοριστικής μεταναστευτικής πολιτικής είναι αναγκαία σε μια δημοκρατική κοινωνία προς το συμφέρον της οικονομικής ευημερίας της χώρας. Με την ίδια απόφαση ο Υφυπουργός Δικαιοσύνης διέταξε την απέλαση των Souad και Souffiane από την Ολλανδία. Στις 13 Νοεμβρίου 1990 οι αιτούντες ζήτησαν από τον Υφυπουργό την επανεξέταση της υπόθεσής τους, επιφυλασσόμενοι ως προς το δικαίωμα τους να αναφέρουν τους λόγους επανεξέτασης σε μεταγενέστερο στάδιο της διαδικασίας. Στις 4 Ιανουαρίου 1991 ο Υφυπουργός επιβεβαίωσε την παραλαβή αυτών των αιτημάτων και αποφάσισε την αναστολή εκτέλεσης της απέλασης των Souffiane και Souad. Στις 18 Ιανουαρίου 1991 με συμπληρωματικό υπόμνημα οι αιτούντες αποσαφήνισαν το αίτημά τους, ισχυριζόμενοι ότι η πρωτοβάθμια απόφαση εκδόθηκε με κακή εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών. Για να αποδείξουν την οικογενειακή ζωή προσκόμισαν και επικαλέστηκαν αντίγραφο κίνησης τραπεζικού λογαριασμού από όπου προκύπτει ότι από τον Απρίλιο του 1986 έως τον Οκτώβριο του 1990 η γιαγιά τους ελάμβανε ετησίως τραπεζικά εμβάσματα ύψους 80.000 μαροκινών ντιράμ, τα οποία έστελνε ο προσφεύγων από την Ολλανδία. Επιπροσθέτως, για να αποδείξουν την αδυναμία των συγγενών τους στο Μαρόκο να τους φροντίζουν υπέβαλαν βεβαίωση ιατρού που εδρεύει στην Ταγγέρη, με ημερομηνία 7.11.1990, από όπου προκύπτει ότι η γιαγιά τους, που ήταν 80 ετών το 1990 έπασχε από αναπνευστικά προβλήματα και νεφρική ανεπάρκεια και ότι υποβαλλόταν σε θεραπευτική αγωγή. Επίσης ισχυρίστηκαν ότι τα δύο αδέρφια τους, Chaouki Dayaf και Fouad σπούδαζαν στην Ολλανδία και υπέβαλαν σχετικά βεβαιώσεις του Τεχνικού Πανεπιστημίου του Delft από όπου προέκυπτε ότι είχαν υποβάλει αίτηση για εγγραφή στο Πανεπιστήμιο. Στις 31.1.1991 Ο Υφυπουργός παρέπεμψε την υπόθεση στην Γνωμοδοτική Επιτροπή Αλλοδαπών.

Στις 6.3.1991 οι S. Ahmut, Souad και Souffiane προσέφυγαν στο Συμβούλιο Επικρατείας προσβάλλοντας τη σιωπηρή απόρριψη των αιτήσεών τους για επανεξέταση της υπόθεσής τους από τον Υφυπουργό Δικαιοσύνης. Η νομική βάση της αίτησης ακύρωσης ήταν οι ισχυρισμοί που είχαν προβάλει στην αίτηση επανεξέτασης της υπόθεσής τους. Ενόψει αυτής της προσφυγής ο Υφυπουργός Δικαιοσύνης δεν ενήργησε περαιτέρω, ούτε απέσυρε το αίτημα που είχε υποβάλει στην Γνωμοδοτική Επιτροπή Αλλοδαπών, η οποία εξέτασε την υπόθεση στη συνεδρίασή της της 20ης Μαρτίου 1991, όπου παρέστησαν ο S. Ahmut ως εκπρόσωπος του Souffiane και η Souad. Κατά την ακροαματική διαδικασία αποδείχθηκε ότι ο S. Ahmut έχει δύο αδερφούς που ζουν στο Μαρόκο και ότι η Souad έμεινε έγκυος στην Ολλανδία από έμπορο που αν και ζει στο Μαρόκο την επισκέπτεται τακτικά. Αυθημερόν η Επιτροπή γνωστοποίησε στον Υφυπουργό την άποψή της για την υπόθεση: κατά την κρίση της δεν απεδείχθη το διαζύγιο του S. Ahmut και κατέληξε ότι οι Souad και Souffiane δεν ανήκαν ποτέ στην οικογένεια που δημιούργησε ο προσφεύγων στην Ολλανδία με την κυρία Κ.Α. Η Souad έχει ενηλικιωθεί και δεν έχει ανάγκη ιδιαίτερη φροντίδα και μπορεί, εάν αυτό είναι απαραίτητο, να φροντίζει τον Souffiane. Και στην περίπτωση ακόμα που οι Souad και Souffiane χρειάζονται ιδιαίτερη φροντίδα, αυτή η ανάγκη τους μπορεί να ικανοποιηθεί είτε από τη γιαγιά τους, είτε εν τέλει από τον Hamid ή από τους δύο θείους τους. Ο S. Ahmut μπορεί να συνεχίζει να στηρίζει οικονομικά τα παιδιά του ζώντας και εργαζόμενος στην Ολλανδία. Η

απόρριψη της αίτησης παραμονής δεν συνιστά, κατά την άποψη της Επιτροπής, παραβίαση του άρθρου 8 της Σύμβασης. Αναγνωρίζει ότι ο δεσμός μεταξύ του S. Ahmut και των παιδιών του Souad και Souffiane αποτελεί «οικογενειακή ζωή» αλλά κρίνει ότι δεν υπάρχει «επέμβαση δημοσίας αρχής» αφού μπορεί να συνεχίσει να υπάρχει όπως πριν την άφιξη των παιδιών στην Ολλανδία. Εκφέρει την άποψη ότι κάθε «επέμβαση» θα πρέπει να κρίνεται «αναγκαία σε μια δημοκρατική κοινωνία» προς το συμφέρον της οικονομικής ευημερίας της χώρας υποδοχής των μεταναστών. Στις 19 Απριλίου 1991 ο Υφυπουργός κοινοποίησε στην Υπηρεσία Αλλοδαπών του Ρότερνταμ την αίτηση ακύρωσης που άσκησαν οι S. Ahmut, Souad και Souffiane ενώπιον της Συμβουλίου Επικρατείας γνωστοποιώντας παράλληλα ότι οι αιτούντες μπορούσαν να περιμένουν την έκβαση της δίκης στην Ολλανδία. Έθεσε υπόψη του Συμβουλίου Επικρατείας τις απόψεις του επί της υπόθεσης, αναφερόμενος κυρίως στη γνώμη της Επιτροπής Αλλοδαπών. Η υπόθεση συζητήθηκε στο ακροατήριο του Δικαστηρίου στις 10.8.1992 και στις 24.8.1992 εκδόθηκε απορριπτική απόφαση. Το Δικαστήριο βασίστηκε κυρίως στα επιχειρήματα που είχε προβάλει η Διοίκηση. Υπογράμμισε όμως περαιτέρω ότι κατά την κρίση του η Ολλανδία δεν υποχρεούται να χορηγήσει στους Souad και Souffiane άδεια παραμονής, αφού επιβάλλεται η εξισορρόπηση των συμφερόντων τους με το γενικό συμφέρον, το οποίο επιτάσσει την εφαρμογή περιοριστικής μεταναστευτικής πολιτικής. Κατά την κρίση του Δικαστηρίου :

«[η απόφαση απόρριψης της αίτησης παραμονής του Souffiane] δεν συνιστά παραβίαση του άρθρου 8 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και Θεμελιωδών Ελευθεριών. Δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι υπάρχει παρεμπόδιση της οικογενειακής ζωής αφού ο Souffiane δεν στερείται του δικαιώματος διαμονής, που ήδη του επιτρέπει να έχει οικογενειακή ζωή με τον αιτούντα πατέρα του. Επιπλέον, βάσει του άρθρου 8 της Σύμβασης, το κράτος δεν υποχρεούται να του χορηγήσει άδεια παραμονής, αφού οι περιστάσεις που αφορούν τον Souffiane πρέπει να εξισορροπηθούν με το γενικό εθνικό συμφέρον, το οποίο υποχρεούται να λαμβάνει υπόψη του το κράτος, και επιτάσσει την εφαρμογή περιοριστικής μεταναστευτικής πολιτικής».

Στις 30.9.1991 ο Souffiane αναχώρησε από την Ολλανδία και το ονοματεπώνυμό του διεγράφη από το Δημοτολόγιο του Ρότερνταμ. Έκτοτε ζει εσώκλειστος σε σχολείο στο Μαρόκο.

Στις 23.2.1993 οι S. Ahmut, Souad και Souffiane προσέφυγαν ενώπιον της Επιτροπής του Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Ισχυρίστηκαν ότι η άρνηση της Ολλανδίας να τους χορηγήσει άδεια παραμονής παραβίαζε το δικαίωμά τους για σεβασμό της οικογενειακής τους ζωής. Στις 12.10.1994 η Επιτροπή με απόφασή της έκρινε παραδεκτή την προσφυγή για τους S. Ahmut και Souffiane και απαράδεκτη για τη Souad. Με ψήφους εννέα υπέρ έναντι τεσσάρων κατά έκρινε ότι η προαναφερόμενη άρνηση χορήγησης άδειας παραμονής στον Souffiane συνιστά παραβίαση του άρθρου 8.

Νόμω Βάσιμο : Α) Η υποχρέωση του κράτους να δέχεται στο έδαφός του συγγενείς μεταναστών που είναι εγκατεστημένοι σ' αυτό εξαρτάται από τις ιδιαίτερες περιστάσεις της κάθε περίπτωσης και από το γενικό συμφέρον. Β) Η εξουσία του κράτους να ελέγχει την είσοδο των αλλοδαπών στο έδαφός του πηγάζει από το διεθνές δίκαιο και από τις συμβατικές υποχρεώσεις του. Γ) Στα θέματα μετανάστευσης το άρθρο 8 δεν επιβάλλει γενική υποχρέωση στα κράτη να σεβαστούν την επιλογή των μεταναστών και να επιτρέψουν την οικογενειακή συνένωση στο έδαφός τους.

Σκεπτικό : Α) **Συνιστά ο δεσμός των προσφευγόντων «οικογενειακή ζωή»;** Το Δικαστήριο επανέλαβε ότι συνάγεται από την έννοια της οικογένειας, όπου στηρίζεται το άρθρο 8 ότι το παιδί που έχει γεννηθεί εντός γάμου αποτελεί αναπόσπαστο «μέρος» αυτής της σχέσης. Έτσι από τη στιγμή της γέννησής του και λόγω αυτής δημιουργείται ένας δεσμός μεταξύ του παιδιού και των γονέων του, που αποτελεί οικογενειακή ζωή, την οποία δεν μπορούν να διασπάσουν μεταγενέστερα γεγονότα εκτός εξαιρετικών περιστάσεων. Τελεολογικός σκοπός του άρθρου 8 είναι η

προστασία του ατόμου από την αυθαίρετη κρατική δράση. Το κράτος υποχρεούται να προστατεύει αποτελεσματικά την οικογενειακή ζωή. Μπορεί τα όρια μεταξύ των θετικών και αρνητικών υποχρεώσεων του κράτους να μην είναι ευδιάκριτα οι αρχές όμως που εφαρμόζονται και στις δύο περιπτώσεις είναι οι ίδιες. Πρέπει πάντα να υπάρχει δίκαιη εξισορρόπηση μεταξύ των συμφερόντων του ατόμου και της κοινότητας συνεκτιμώντας ότι το κράτος έχει ένα περιθώριο άσκησης διακριτικής ευχέρειας.

Β) Παρεμποδίστηκε η άσκηση του δικαιώματος των προσφεγγόντων σε οικογενειακή ζωή; Παρέλειψε το Κράτος να συμμορφωθεί με θετική υποχρέωσή του; Ενώπιον του Δικαστηρίου οι προσφεύγοντες ισχυρίστηκαν ότι η παραμονή του Souffiane στην Ολλανδία εν αναμονή της έκβασης της δίκης ενώπιον του Συμβουλίου Επικρατείας οδήγησε στην ανάπτυξη ισχυρού δεσμού με τον πατέρα του. Οι ολλανδικές αρχές δεν απέδωσαν την πρέπουσα προσοχή τις συνθήκες διαβίωσης του Souffiane στο Μαρόκο. Ο ανήλικος γιος του προσφεύγοντα έφθασε στην Ολλανδία σε ηλικία εννέα ετών. Οι μοναδικοί συγγενείς του στο Μαρόκο είναι ένας αδερφός, δύο θείοι και η γιαγιά του. Κανείς από αυτούς, με εξαίρεση τη γιαγιά του, δεν προθυμοποιήθηκε να τον φροντίσει. Αλλά η γιαγιά του είναι πλέον ογδόντα ετών και η υγεία της είναι αδύναμη. Η Souad από την άλλη είναι νεαρή ανύπαντρη μητέρα και λόγω της προσωπικής της κατάστασης δεν μπορεί να φροντίζει το μικρότερο αδερφό της. Βέβαια ο S. Ahmut είναι ολλανδός και εργάζεται στη νέα του πατρίδα. Αφού είναι εγκατεστημένος στην Ολλανδία δεν είναι ρεαλιστική λύση γι' αυτόν να επιστρέψει στο Μαρόκο για να φροντίζει τον Souffiane. Το 1991 αναγκάστηκε από τις περιστάσεις να στείλει τον Souffiane στο Μαρόκο όπου ζει εσώκλειστος σε σχολείο αφού ήταν αβέβαιο εάν θα μπορούσε να παραμείνει ο γιος του μαζί του στην Ολλανδία και έπρεπε να αποφασίσει για την εκπαίδευσή του. Η Επιτροπή αποφάσισε ότι η άρνηση των ολλανδικών αρχών να του χορηγήσουν άδεια παραμονής συνιστά παραβίαση του άρθρου 8 της ΕυρΣΔΑ επειδή είχε δημιουργηθεί η εντύπωση ότι δεν είχε ποτέ επιστρέψει στο Μαρόκο και ότι ζούσε με τον πατέρα του για περίπου έξι χρόνια. Κατά την κρίση της θα ήταν παράλογο να χωρισθεί ο πατέρας από το γιο μετά από τόσο μεγάλο χρονικό διάστημα συμβίωσης. Επιπλέον, έλαβε υπόψη της ότι ο S. Ahmut ήταν ο μόνος στενός συγγενής του Souffiane αφού η μητέρα του είχε αποβιώσει. Εκτίμησε ότι η ολλανδική ιθαγένεια του πατέρα θα έπρεπε να είχε ληφθεί θετικά υπόψη. Τελικά διαπίστωσε ότι είναι αβέβαιο εάν οι συγγενείς του ανήλικου Souffiane στο Μαρόκο είναι πρόθυμοι και ικανοί να τον φροντίζουν. Υπό αυτές τις περιστάσεις και εξισορροπώντας τα συμφέροντα του παιδιού με το συμφέρον της κυβέρνησης να ελέγχει τη μετανάστευση, η Επιτροπή έκρινε ότι η απόφαση των ολλανδικών αρχών δεν ήταν δίκαιη. Ενώπιον του δικαστηρίου η ολλανδική κυβέρνηση ισχυρίστηκε ότι δεν επέτρεψε στον Souffiane να παραμείνει στην Ολλανδία. Επιπλέον ότι ο ανήλικος γιος του προσφεύγοντα δεν απελάθηκε, αφού ο Υφυπουργός Δικαιοσύνης αποφάσισε την αναστολή της εκτέλεσης της απέλασης εν αναμονή της έκδοσης απόφασης επί τις αίτησής του για επανεξέταση της υπόθεσής του. Συμπερασματικά υποστήριξε ότι δεν υποχρεούτο να διευκολύνει την ανάπτυξη της οικογενειακής ζωής μεταξύ των προσφεγγόντων σε ολλανδικό έδαφος. Αν και είναι αληθές ότι ο S. Ahmut είναι ολλανδός, το στοιχείο αυτό δεν είναι καθοριστικό, αφού δεν έχει αποποιηθεί τη μαροκινή ιθαγένεια και είναι ελεύθερος να επιστρέψει οποτεδήποτε στο Μαρόκο ώστε να βιώσει την οικογενειακή ζωή με τον Souffiane.

Γ) Υποχρεώσεις του Κράτους: Προκειμένου να αποσαφηνισθούν οι υποχρεώσεις του κράτους θα πρέπει να αξιολογηθούν τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης. Μετά την ανχώρηση του S. Ahmut για την Ολλανδία πρώτα η μητέρα του και μετά το θάνατό της, το 1987, η γιαγιά, είχαν αναλάβει να φροντίζουν τον Souffiane που είναι εγκατεστημένος και ζει στο Μαρόκο όλη του τη ζωή. Συμβίωσε με τον πατέρα του στην Ολλανδία από το Μάρτιο του 1990 έως το Σεπτέμβριο του 1991 και όσες φορές τον επισκέφθηκε ως τουρίστας. Συνάγεται λοιπόν από αυτά τα δεδομένα ότι ο ανήλικος γιος του προσφεύγοντα έχει ισχυρούς δεσμούς με το γλωσσικό και πολι-

τισμικό περιβάλλον της χώρας του όπου ζουν και μέλη της οικογένειάς του, κυρίως ο μεγαλύτερος αδερφός του Hamid, η αδερφή του Souad, δύο θείοι και ίσως η γιαγιά του. Η διάσπαση της οικογένειας είναι αποτέλεσμα της απόφασης του S. Ahmut να εγκατασταθεί στην Ολλανδία και να μην παραμείνει στο Μαρόκο. Επιπλέον, όταν ο προσφεύγων απέκτησε την ολλανδική ιθαγένεια δεν αποποιήθηκε τη μαροκινή. Ο Souffiane είναι μαροκινός. Προκύπτει δηλαδή από τα πραγματικά περιστατικά ότι ο προσφεύγων δεν εμποδίστηκε να διατηρήσει το επίπεδο της οικογενειακής ζωής που ο ίδιος επέλεξε όταν εγκαταστάθηκε στην Ολλανδία ούτε να επιστρέψει στο Μαρόκο. Εξάλλου πατέρας και γιος επισκέπτονταν τακτικά ο ένας τον άλλον στο Μαρόκο και στην Ολλανδία. Μπορεί να υποστηριχθεί ότι ο S. Ahmut προτιμούσε να διατηρήσει και να ενδυναμώσει τους οικογενειακούς δεσμούς με το γιο του Souffiane στην Ολλανδία και όχι στο Μαρόκο. Όμως, το άρθρο 8 δεν εγγυάται το δικαίωμα επιλογής του καταλληλότερου τόπου για την ανάπτυξη της οικογενειακής ζωής. Αποφασίζοντας να φοιτήσει ο Souffiane εσώκλειστος σε σχολείο στο Μαρόκο ο S. Ahmut ρύθμισε το ζήτημα της φροντίδας του σ' αυτή τη χώρα. Το Δικαστήριο δεν κρίνει κατά συνέπεια αναγκαίο να εξετάσει εάν οι συγγενείς του Souffiane στο Μαρόκο είναι πρόθυμοι και ικανοί να τον φροντίζουν. Ενόψει των προαναφερομένων η ολλανδική κυβέρνηση δεν παρέλειψε να εξισορροπήσει δίκαια τα συμφέροντα των προσφευγόντων με το συμφέρον της για έλεγχο της μετανάστευσης.

Με πέντε ψήφους έναντι τεσσάρων το Δικαστήριο έκρινε ότι δεν παραβιάστηκε το άρθρο 8 της ΕυρΣΔΑ.

Απόψεις Μειοψηφίας

Του Δικαστή Βαλτικού: Η απόφαση της μικρής πλειοψηφίας του Δικαστηρίου που υποστηρίζει ότι δεν υπάρχει παραβίαση της Σύμβασης στην υπό κρίση υπόθεση προκαλεί λύπη.

Λίγα ανθρώπινα δικαιώματα είναι τόσο σημαντικά, όσο το δικαίωμα του πατέρα να διαμένει με το γιο του, να τον καθοδηγεί, να εποπτεύει την εκπαίδευσή του και την κατάρτισή του, να τον βοηθά στις επαγγελματικές του επιλογές και να βιώνει την προβολή της ζωής του στο μέλλον συνεισφέροντας στη χαρούμενη και δημιουργική ζωή του παιδιού του.

Όμοια, λίγα δικαιώματα είναι τόσο σημαντικά, όσο το δικαίωμα του εφήβου να ζει με τον πατέρα του και να επωφελείται του στοργικού οικογενειακού περιβάλλοντος καθώς και της βοήθειας και των συμβουλών του πατέρα του.

Λαμβάνοντας υπόψη αυτά τα θεμελιώδη στοιχεία, τα επιχειρήματα (όπως η πραγματική διάρκεια των επισκέψεων του γιου στον πατέρα) στα οποία στηρίζεται η αρνητική απόφαση των ολλανδικών αρχών η οποία οδηγεί στη διάσπαση της συμβίωσης του γιου με τον πατέρα δεν έχουν ιδιαίτερη βαρύτητα και αντανακλούν ένα περιοριστικό πνεύμα που δεν συνάδει στην τελολογία και στο πνεύμα της Σύμβασης ούτε στην έννοια των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Το γεγονός ότι ο γιος δεν έζησε με τον πατέρα του επί μακρό οφείλεται στην ταραχώδη ζωή του πρώτου, αλλά αποδείχθηκε ότι ο πατέρας φρόντιζε και ενδιαφερόταν πάντα για το γιο του, τον βοηθούσε και αποφάσισε να μείνουν μαζί στην Ολλανδία, έστω και για μικρό χρονικό διάστημα.

Η απομόνωση του πλέον αποφασιστικού παράγοντα στην υπό κρίση υπόθεση είναι δύσκολο εγχείρημα. Ο πατέρας έχει αποκτήσει την ολλανδική ιθαγένεια και ο πολίτης κάθε χώρας δικαιούται να ζει με το γιο του, ακόμα και αν δεν έχουν κοινή ιθαγένεια. Γιατί οι ολλανδικές αρχές αρνήθηκαν να αναγνωρίσουν αυτό το δικαίωμα στον προσφεύγοντα; Δεν θέλω να πιστεύω ότι η άρνησή τους οφείλεται στο όνομα «Ahmut» του ολλανδού πατέρα. Όμως, η υποψία διακριτικής μεταχείρισης караδοκεί στο ανθρώπινο πνεύμα.

Ελπίζω η ολλανδική κυβέρνηση να θεραπεύσει αυτήν την αδέξια απόφαση.

Του Δικαστή Martens, με την οποία συντάχθηκε ο δικαστής Lohmus: Δεν μπορώ να πεισθώ, όπως η πλειοψηφία, ότι η Ολλανδία δεν παραβίασε το άρθρο 8 της Σύμβασης.

Ανησυχώ, γιατί αν και η υπό κρίση υπόθεση διακρίνεται σαφώς από την υπόθεση Gül κατά Ελβετίας, ένα τμήμα του Δικαστηρίου που αποτελείται στην πλειοψηφία του από διαφορετικά μέλη αποφάσισε να αναφερθεί στην προηγούμενη νομολογία. Σε αυτό το πλαίσιο αναφέρομαι στην άποψη που εξέφρασα σε αυτήν την υπόθεση. Φοβούμαι ότι η παρούσα απόφαση σηματοδοτεί την αυξανόμενη τάση έντασης του ελέγχου, ίσως και την αυξανόμενη ετοιμότητα αντιστάθμισης αυστηρών αποφάσεων στον τομέα της μετανάστευσης.

Η άποψή μου αποκρυσταλλώνεται σε ό,τι ήδη έχω εκθέσει στην προαναφερόμενη απόφαση. Κατά συνέπεια, πιστεύω ότι η άρνηση των ολλανδικών αρχών να δεχθούν τον Souffiane αποτελεί κατ' αρχήν παραβίαση του άρθρου 8 παρ. 1 της Σύμβασης. Απομένει όμως να διευκρινισθεί εάν η άρνησή τους δικαιολογείται στα πλαίσια του άρθρου 8 παρ. 2 της Σύμβασης.

Η άρνηση ήταν αναμφίβολα σύμφωνη με το νόμο και εξυπηρετεί νόμιμο σκοπό. Όμως, κατά την γνώμη μου είναι δυσανάλογη με την ικανοποίηση του γενικότερου συμφέροντος της Ολλανδίας.

Για τους λόγους που αναφέρω στην μειοψηφούσα άποψή μου² στην προαναφερόμενη υπόθεση αναφέρομαι στην απόφαση του Δικαστηρίου της 28.5.1985³[4] όπου κρίθηκε ότι, όταν το ζήτημα της οικογενειακής συνένωσης αφορά «μετανάστες που έχουν ήδη αφήσει την οικογένειά τους στην πατρίδα τους» το κράτος υποδοχής τους δεσμεύεται κατ' αρχήν να σεβαστεί την επιλογή τους και άρα κατά κανόνα υποχρεούται να δέχεται στο έδαφός του τα μέλη της οικογένειάς τους που παραμένουν στην πατρίδα τους. Υπάρχουν βέβαια και οι εξαιρέσεις σε αυτόν τον κανόνα. Όμως, κατά την άποψή μου, όπου πρόκειται για οικογενειακή συνένωση με τα ανήλικα τέκνα των μεταναστών είναι εξαιρετικά δύσκολο να δεχθεί κανείς ότι δικαιολογείται η εφαρμογή της εξαίρεσης του κανόνα.

Στην προκειμένη περίπτωση ο S. Ahmet εγκαταστάθηκε στην Ολλανδία όπου απέκτησε την ολλανδική ιθαγένεια. Δεν είναι παράλογη η υποψία ότι απέκτησε την ιθαγένεια αυτής της χώρας με αμφιλεγόμενα μέσα. Όμως, από τη στιγμή που η ολλανδική κυβέρνηση του απένειμε την ιθαγένεια η αρχή της ισότητας απαιτεί όπως το Δικαστήριο εφαρμόζει με τρόπο αψεγάδιαστο τα ίδια κριτήρια που θα εφαρμόζε σε όσους είναι πολίτες της χώρας αυτής. Στην υπό κρίση υπόθεση δεν έχει αποφασιστική σημασία το γεγονός ότι οι ολλανδικές αρχές επέτρεψαν στον προσφεύγοντα να διατηρήσει τη μαροκινή ιθαγένεια.

Ο S. Ahmet αποφάσισε να φροντίσει τον 9χρονο γιο του Souffiane μετά το θάνατο της μητέρας του – τη στιγμή που η κυβέρνηση ορθά έκρινε ότι ήταν αποφασιστικής σημασίας και εξέδωσε αρνητική απόφαση στο αίτημά του για παραμονή στην Ολλανδία. Το νέο ξεκίνημα της ζωής του πατέρα του στην Ολλανδία, η ανατροφή του Souffiane μέχρι την ηλικία αυτή από τη γιαγιά του, τους θείους του, τα αδέρφια του ή την αδερφή του, κατ' αρχήν δεν επηρεάζουν την υπόθεση αποφασιστικά, αφού ο πατέρας του είναι πρόθυμος και ικανός να αναλάβει την ανατροφή του. Εάν ένας πατέρας που είναι ολλανδός πολίτης επιθυμεί να ζει και να φροντίζει τον 9χρονο γιο του στην Ολλανδία, τόσο ο πατέρας όσο και ο γιος δικαιούνται κατ' αρχήν του σεβασμού αυτής της απόφασής τους.

Δεν υπάρχουν κατά τη γνώμη μου στοιχεία που να επιτρέπουν την εξαίρεση από τον κανόνα στην παρούσα υπόθεση. Το γεγονός ότι το παιδί είναι αλλοδαπός δεν επηρεάζει το σεβασμό του δικαιώματος του πατέρα και του παιδιού. Ούτε το γεγονός ότι ο S. Ahmet ένα χρόνο αφού ανέλαβε την επιμέλεια του Souffiane αποφάσισε να επιστρέψει ο γιος του στο Μαρόκο και να ζήσει

² Gül κατά Ελβετίας

³ Υπόθεση Abulaziz, Cabaes & Balkandali κατά Ηνωμένου Βασιλείου

εσώκλειστος σε σχολείο, αφού το συμβάν αυτό χρονολογείται μετά την αποφασιστική ημερομηνία της άρνησης παραμονής του γιου στην Ολλανδία.

Για τους λόγους αυτούς πιστεύω ότι η άρνηση των αρχών να επιτρέψουν τη νόμιμη παραμονή του Souffiane αποτελεί παραβίαση των υποχρεώσεών τους που απορρέουν από το άρθρο 8 της Σύμβασης.

Του Δικαστή Morenilla : Δεν μπορώ να συνταχθώ με την άποψη της πλειοψηφίας που έκρινε ότι το άρθρο 8 της Σύμβασης, που αναγνωρίζει στον καθένα το δικαίωμα σε οικογενειακή ζωή, δεν παραβιάστηκε με την απόφαση των ολλανδικών αρχών να επιτρέψουν τη νόμιμη παραμονή του Souffiane, ενός 9χρονου παιδιού του οποίου η μητέρα απεβίωσε στο Μαρόκο, το δικαίωμα του να ζήσει με τον πατέρα του, μετανάστη, που κατά το χρόνο υποβολής της αίτησης είχε αποκτήσει την ολλανδική ιθαγένεια.

Λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαίτερες περιστάσεις της υπόθεσης, τα μέτρα που υιοθέτησαν οι εθνικές αρχές δεν φαίνεται να είναι αναγκαία ή ανάλογα των νόμιμων σκοπών των οποίων την προστασία προβλέπει το άρθρο 8 παρ. 2 της Σύμβασης και άρα δεν αιτιολογούνται στο πλαίσιο αυτής της διάταξης. Η άρνηση στον πατέρα και στο γιο του τού δικαιώματος να ζουν μαζί όταν ο γιος βρίσκεται σε ηλικία που έχει ανάγκη τη φροντίδα και την καθοδήγηση του πατέρα, ειδικότερα μετά το θάνατο της μητέρας του καθώς και η άρνηση στον ολλανδό πατέρα να αρχίσει ο γιος του την εκπαίδευσή του στην Ολλανδία, χώρα της οποίας έχει νόμιμα αποκτήσει την ιθαγένεια, αντίκειται κατά τη γνώμη μου όχι μόνο στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και την Προάσπιση των Θεμελιωδών Ελευθεριών, αλλά επίσης και στους «ανθρωπιστικούς λόγους» που προβλέπει η εθνική νομοθεσία.

Τα ανθρώπινα δικαιώματα αναγνωρίζονται από τα διεθνή κείμενα με τη μορφή νομικών κανόνων επιβάλλοντας στις εθνικές αρχές θετικές ή αρνητικές υποχρεώσεις, ώστε να διασφαλίζεται η αποτελεσματική προστασία και ο σεβασμός αυτών των δικαιωμάτων και ελευθεριών. Η δικαστική ερμηνεία αυτών των διατάξεων καθώς και η εφαρμογή τους από τις εθνικές αρχές – και βέβαια από τα Δικαστήρια – θα πρέπει να συνάδουν με τους ανθρωπιστικούς λόγους που εμπνέουν την υιοθέτησή τους αποφεύγοντας κάθε υπερβολική τυπολατρεία. Αυτοί οι «ακαταμάχητοι» κατά τη γνώμη μου ανθρωπιστικοί λόγοι υπερισχύουν από την αντίθετη ερμηνεία του συμβατικού κειμένου που υποστήριξε η πλειοψηφία.

Η μετέπειτα παιδεία του παιδιού στο Μαρόκο και το γεγονός ότι είναι τώρα 14 ετών και μεγάλωσε εκτός της Ολλανδίας με τη φροντίδα άλλων συγγενών αποτελούν περιστάσεις και γεγονότα που δεν ασκούν αποφασιστική επιρροή στην κρίση της υπόθεσης. Είναι γεγονότα ξένα προς τα μέτρα που υιοθετήθηκαν και άρα διαφωτίζουν τις μοιραίες συνέπειες της παρεμπόδισης της οικογενειακής ζωής που επιθυμούν οι αιτούντες. Το όφελος της εκ των υστέρων γνώσης, κατά την εκδίκαση των υποθέσεων, αρκετά χρόνια μετά την άσκηση της προσφυγής, μπορεί βέβαια να είναι σημαντικό όταν κρίνεται η πραγματική φύση του κινδύνου, αλλά ποτέ κατά τη γνώμη μου δεν μπορεί να είναι αποφασιστικής σημασίας όταν κρίνεται η συμβατότητα των κρινόμενων από το Δικαστήριο μέτρων που υιοθέτησαν οι εθνικές αρχές με τη Σύμβαση.

Η άποψη αυτή είναι εναρμονισμένη με τις αρχές που αποτυπώνει η νομολογία του Δικαστηρίου όσον αφορά το δικαίωμα οικογενειακής συνένωσης των μεταναστών. Το γεγονός ότι ο S. Ahmet είναι Ολλανδός πολίτης και η ηλικία του γιου του κατά το χρόνο απόρριψης της αίτησης παραμονής του από τις αρχές της Ολλανδίας, αποτελούν κατά τη γνώμη μου αποφασιστικά στοιχεία που συνιστούν παραβίαση του δικαιώματος στην οικογενειακή ζωή.